

מהיספורים המרתקים שבקובץ הוא הסיפור "נורא דייף" - ניהויון המתאר לילה שבו נאסר על מילר להיכנס לאנגליה, מכיוון שנשא בכליו את חוגו של סרטן שלו. סיפור בעל עוצמה אנושית רבה הוא הסיפור שיבה לברוקלין הנפתח בתיאור חזרתו של הסופר מצרפת, ערב מילר חמת-העולם השנייה, למורתו, ארצות הברית. בסיפור זה מנסח מילר את הקוסמופוליטיות שלו: "אני רואה בעולם כולו את ביתי. אני תושב בארץ, לא באיזה חלק ממנה המכונה אמריקה, צרפת, גרמניה, או רוסיה. אני חייב נאמנות למין האנושי. לא לאיזה ארץ, גזע, או עם. אני נותן דיווחי-שבוח לפני האלוהים - ולא לפני הסקרן הראשי..."

סיפורים אחרים בקובץ מאפיינים יותר את אותו סיגנון כתיבה שהביא לאיסור ספריו של מילר בעולם האנגלו-סכסי, כמו הסיפור ה"חוב", שבו רואה הסופר את עצמו כיצור שחצוי אדם וחצוי כלב, הכבול במרתף על-ידי שתי נשים אנושיות שהן אחת - אשה ואם. הוא מנסה להשתחרר ממלא, מוצר חזרה על-ידי סמל המציין את האכזריות - שודד המוש באקדה. בסופו של דבר, בחלומות, מושיטות לו שתי הנשים שהן אחת עצם שמנה מעורטת כסבתו נישואין - והוא מודה להן בשישוק ונב.

הסיפור שמתרגמו כינה אותו לתוך חיי הלילה מאפיין את איכות תרגומו הירודה של אמיר. וזאת מדוע? באנגית מופיע שמו בכותרת דומה: "...into the night life..." ולא רק שלוש הנקודות (...). נעלמו מתוך תרגומו של אמיר, אלא המוטו של הסיפור, האומר: "A coney Island of the mind", צירוף מילים בעל כפל-משמעות, אשר נעלם מאבחנתו המתורגמת של אמיר: "קוני-איילנד הוא מעין לונה-פארק, והוא גם הכינוי לאחד מרובעי ניו-יורק, הצירוף "קוני-איילנד של החושבה" - עם פירושו או בלעדי - היו מסובך מדי לרדוף של אמיר.

חוגו של סרטן. בשנת 1928 עבר הנרי מילר להתגורר בפאריס, שבה חי עד פרוץ מלחמת-העולם השנייה. חייו בפאריס היוו את גולת הכותרת של מיטב יצירתו, או כמאמר שנריר צרפת בארצות הברית. שהעניק לו לפני כמה שנים את עיטור אות לגיון הכבוד הצרפתי: "מספיה מילר, הצרפתים אהבים אותך משום שהם אהבים את הצד המזרחי והבלתי-שישירתי של פאריס, ואתה הצנת אותך לפני האדריש...". צד מזרחי ובלתי-שישירתי זה של פאריס, מצוי בסיפור חוגו של סרטן, שד קראו אור בתרגום עברי רהוט של ערנה קורנפלד ושולח עפרוני.

חוגו של סרטן, שנאסר למכירה, הדפסה והסצה בארצות-הברית, ראה אור בפאריס בהוצאת אובליסק. ספר זה, בדומה לספריו האחרים של מילר, הוא סיפורו של אדם נושא בתכלית, שדחן אותו ואת ראיית עולמו בארצות-הברית והוא גולה בפאריס. הוא מתאהב בקלות החיים של עלובי הנפש, בקלוזארים של פאריס, שעליהם אמר פעם כי הם לובשים מעילים גם בקיץ. מסני שכנראה אינם לובשים דבר מתחתם. הוא מתאהב בעולם זה של פרוצות ושורר יצירניים למיניהם, שולי התרבות המערבית, תוך שהוא חש את גבולות ואת שקיעתה של תרבות זו.

במשך 35 שנים הוברחו חוגו של סרטן וספרים אחרים של מילר לבריטניה ולי-ארצות-הברית. כתב פיליפ טוינבני: "גם אני הברחתה את שני הספרים האלה לבריטניה...". הספרים שימשו נושא לי-משפטים רבים. סופרים עולמיים כמו ת.ס. אליוט, ארדרס האכספרי, ג'ורג' אורוול, לורנס דארק ועזרא פאונד נחלצו למען הפצת ספרי מילר בארצות-הברית ובבריטניה, עד שמגישת המתורגמת של סוף שנות ה-60 הפכה את מילר לקלסיקן גוסף של התרבות. חוגו של סרטן הוא ספר מדיה, העושה מהסכה-תרבותית במוחו של כל קורא. הספר מביא תיאורי חיים אינטימיים כי נוסח: "בלילה האחרון נילה בוריס, שיש לו כינים. נאלצה לנלה את בתי השחי שלי ואפילו או לא נפסק הגירוי. איך אפשר לחטוף כינים במקום מרדים במקום

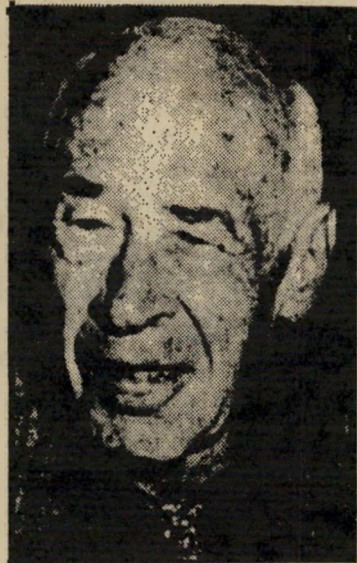
הנרי מילר - חוגו של סרטן; עברית: רית; ערנה קורנפלד ושולח עפרוני; הרצאת סוף, 273 עמודים (כריכה קשה).

הזה? אך לא השיב. יתכן ולא היינו מגיבים להיכרות כה אינטימית, כורים ואני, אלמלא אותה כרסמת..."

חוגו של סרטן הוא קולאו' המתאר את מצבו של האדם במעשי האהבה והרשימה, כחול, לכונני שקוף, עצים מכהי קיב, מתמוגים עם רקעם... מנסח מילר את יחסו לשפנופלה, מחבר שקיעת המעריב: "אני נוכח בשפנופלה ובכוננויותיו הרקסיאיות דם אנשי, וזואל את עצמי אם אמנם סיגנון, סיגנון מכוננו הרחב של המושג, יענה את הכל..."

דומה כי הנרי מילר, הופך את אברי מינו, או, דוקרנו" כפי שהוא אהב לכנו, תו, לאיליהברזול שבו הוא מנסה לקעקע את חומות השמנות האירופית והצביעות המינית, ואת אלה המביאים מיליוני בני אדם לסבל של כאב, בבדידות, על מוטו תהום, בחשכת הלילה: "נהירה פמיכה של שכבת זרע בביביב..."

חוגו של סרטן משול לרשום סיסמור גרפי רגיש של ניהיליזם כואב בין שתי מילחמות-עולם, ניהיליזם שכולו מופנה אל תוך חדרה-מיטות, במטרה להשכיח ולהשקיע את כאב העולם בתאות-בשרים, המעוררת מחשבות נוגות על כל הסובב. ניהיליזם זה מתגלה בפאריס, כמאמר מיי

הנרי מילר איש אינו מת כאן

לר: "אין זה המקרה העיוור, המוליד אנשים כמינו לפאריס. פאריס היא פשוט כמנה מלאכותית, כמה משתכבת, המאפי שרת לצופה לחיות ככל שלב התסביכות... פאריס היא פשוט קעין מולדת החולצת את העובר החי מן הרחם ומכניסה אותו לתוך האינקובטור... כל אחד חוזר כאן בחלומו לברלין, ניו-יורק, שיקאגו, וינה, מינסקה... כל דבר מועלה כאן לדרגה אלוהית. העריסה משלחת מעליה את תינוי קותיה ותיוקות הדשים תופסים את מקו"ם. הנך יכול לקרוא כאן על גבי הקירות היכן התגוררו זולה ובלוק ורנה וספרינדי-ברג וכל מי שהיה כאן פעם בעל שם. כל אחד חי והתגורר כאן ביום מן הימים, איש אינו מת באן...". אינו יודע מדוע, אבל קריאה מחדש בספרי מילר מעוררת, בעיקר בתיאורי פאריס שלו, הרגשה של אבהות על תיאורי פאריס של עמוס קינן, כמה שנים יותר מאוחר.

בין סדרות של מישגלים, מכל המינים ובכל הצורות, פולט מילר אמיתות מרגי שות כמו: "אני חש בעולם שמתחתי, עולם מתמשט ונהרם, עולם משוגש ומי שושפש חלקות כפרחתי של מצרע, אילו נמצא אדם שיעזי לומר כגילוי כל מה שהיה חרשב על העולם הזה - לא היה נותר לו שעל ארמה אחד לעמוד עליו. כשמופיע אדם - נפנה העולם אליו, לוחץ אותו ושוכר את גבו. תמיד נשארים יותר מדי עמודים ריקים - שנותרו וצבים; יותר מדי יצורי-אנוש נרקבים מכדי ש; יותר מקום לאדם לפרוה. השלך אינו אלא כוב, והיסודות ועווע-אימים אחד... אין ספק שמילר מאבחן בקטע כמו זה המצוטט עולם של צביעות.

חוגו של סרטן, בדומה לשאר כתביו של

הנרי מילר, הוא בבחינת אנטי-מאשים של מחבר בעל עין רגישה כלפי עולם ומלואו. מכונת-העולם קבעה שספרים אלה הם פורנוגרפיה, והכסילים האמינו ומאמינים למכונת-העולם עד עצם היום הזה.

ימים שקטים. היה צורך מזור שתעבורה עוד כחמש-עשרה שנה עד שיתור גם ספר נוסף מפרי עטו של הנרי מילר לעברית. כמו בחוק מזור של הטבע, ראה אור התירגום העברי של הספר ימים שקטים בקלישי' בשבוע שבו מת מחברו. אין ספק שנוסח זה מעיד על מהפכת-ערי לסימולאו שעברה התרבות הישראלית מאז הביא אהרון אמיר את מילר בלי שונו הכנענית והמצרעית ועד לנוסח של יותם ראובני, המעיד כי העברית כמו ניגמלה ממחלות הצביעות. ההתחסס דות, הריפוד והגימגום שלה, תרגומו של יותם ראובני מצליח לראשונה להביא בעברית הנרי מילר אמיתי.

ימים שקטים בקלישי' הוא בבחינת מיני חוגו של סרטן. אצור בו כל שמצוי ביציר רתו המונומנטאלית של מילר: "בענידי כתב, הערב ירד והאשפים החלו לצאת לארוחת-ערב. היה זה יום אפור, דומה לאחד מאלה השכיחים כל-כך בפאריס...". מילר מוליך את עצמו ואת קוראיו אל מבין היזויות ודרכי מציאות, תוך קביעות שוככות כמו: "אישה צרפתיה אינה משפילה את מבטה בדומה לאישה אנגלית או אמריקאית."

גם בספר זה עשויה פשוטות כתיבתו של הנרי מילר לשמש דוגמה לסופרים צעירים בני זמננו: "היתה זאת תקופה שבה רית זימה נירא באיורי. הנערות האנגליות רקדו בקאסינו של פאריס. הם אכלו במסעדה של מחיר-אחד שהיתה סמוך לפלאס-בלאנש..." נוסחו של ראוי בני פשוט ונקי, ומעניין כיצד היה מתרגם אהרון אמיר לכנענית שלו את: "פעם, מתוך ידירות, הכנענית לה דפיקה יבשה, מול התגורר..." ה"גסויות" של מילר הן כה מעודנות.

הנרי מילר יש גם מה לומר על יהודים, והוא מספר סיפור מצחיק על התנסותו לפני ביקור במדינה הגנטית לוסאסבורג, בעת ביקורו בפאריס. "נכנסנו לבית-קפה קטן, שבו ירעה אשה זקנה שניגנה בפסנתר, והזמנו יין. במקום היתה איורה מלנכולית, ועד מהרה השתעממתי. כאשר עמדנו לעזוב, ניגש אלינו בעל-המקום, והישט לנו את כרטיס-ביקור היבטי את תיקותו כי נשוב תפקר. קארל העביר אלי את הכרטיס ושטח על כתפי. קראתי נאמר שם, בגרמנית, 'בית-קפה חופשי מהיהודים'. גם אם היה כתוב שם 'בית-קפה חופשי מגרמנים לימברג', הי דבר היה נראה בעיני נלעג בה במידה. צחקנו כפניו של האיש. שאלתי אותו, בצרפתית, אם הוא יודע אנגלית. הוא השיב בחיוב. אברתי: 'אני רוצה לומר לך - למרות שאינני יהודי - כי אני מתוודע אליך כאל ארדוט. אין לך משהו טוב יותר לחשוב עליו? אתה נשמע ישר... אתה מתמשש כהרא שלך. האם אינך מכיר זאת? הוא לשש אלינו במבטים מבוהלים, ואז פתח קארל, בצרפתית שלא היתה מבוששת כל אפאצי: 'שמע, חתיכת נבי' נה רוקה שכמוך'. האיש החל להרים את קולו. 'שב שקט, אמר קארל בקול מאיים ועשה תנועה כאילו התכוון להכות את המשוגע הוקן. 'אנדי לך רק שתי מילים. אתה כוס זקן. אתה מסריח! לאחר מכן הוא נתקף באחת מהתקפות הצחוק שלו. אני החשב, כי האיש קיבל את הרוי שם ששנינו משגיעים. יצאנו לאט... במרד חק מה כמעלה הרחוב נתקלנו בשומר ישרי-למחצה. קארל פנה אליו מתוך יראת כבוד, הסיר את כובעו, ואמר בגרמנית משלמת, כי 'בבית-הקפה החופשי מיהודים' פצה קטפה...". אני מעדיף למצוא קטע כזה במיקראות חינוכיות של משדד החינוך-והתרבות בנושא האנטי-שמיות, תחת פליטות צואה מילולית שואנית בנר שא האשם האנטי-שמיות של כוהן" שגיא (ראה: מקור) החסרות אמינות בסיסית.

מלוכסמבורג חוזרים מילר וחברו לפאי ריס. "הייתי כל-כך מגורה, עד שהייתי מסוגל לאגום נזירה...". כותב מילר ומת' חיל מתזור מרתק של אורגיות מטרפות.

הנרי מילר - ימים שקטים בקלישי; עברית: יותם ראובני; הוצאת יחד, 87 עמודים (כריכה רכה).

בחטף

פרופ' זקסבנק

●● מדיכון סאטירי לשבוע הספר העברי הביא בדבר נחום ברנע, שי כתב: "הוצאת עידנים עדיין מציעה למי כירה את ספר ההעצה לבגין מציעה למי שלמה נקדימון ואביעזר גולן בשיא תקופת-כהונתו... אהודי מאבק פרס" רבין ימצאו אולי עניין בספר האוטוביוגרפי פנקס-שיירות של (יצחק) רבין... עותק אחד של הספר נרכש על-ידי לשכת ראש-הממשלה, והוא הספר האהוב על (מנחם) בגין, כאשר הוא נח מעט מכת" בי (זאב) ו'ז'בינסקי...". על ספרי קאמפ-דייוויד מוסיף ברנע לקוראים עצה: (לחות להופעת החלק השני (קאמפ-אוטו) נוחיה?) ואז לקרוא את שני החלקים יחד...". סופר חיפאי נודע, שראה בחוברת פרוזה שבעריכת הסופר פינ" חם שדה קטע מתוך רומן בכתובים מאת פרופ' אריה זקס, ניזכר ברומן שיטח אותו פירסם לפני כשנתיים פרופ' שמעון ז'רבנק... הסופר החיפאי העיר: "מדוע הם אינם מאחדים את שמותיהם וחותמים תחת שם-יהודי: פורפור זקסבנק...". הרי הם כל כך דומים בסיגנונם האקדמי המשעי מס...".

●● בגישת משוררים שנעדר כה באחד מחדרי צוחא בירושלים, אמר ד"ר אהרון שבתאי (ח"א, מווח"י) על עורך עכשווי גבריאל מוקד כי "כל תרגומו שגישי לו, למוקד, שיר - הוא ידפיס...". גב' מיה בגרינו כינתה את מוקד מגדול. באותו ערב אמר מוקד לנוכחים כי "רוב המבקרים הם אוויר לים...". "אציגמניה...". כך הכתיר משורר תל-אביבי בולט את השיר אל שפת הצללים אותו פירסמה במערב בשבוע שעבר עין (עליזה) טורי-מה" כ"א רעיתו הצעירה של המשורר הקשיש, ארי צבי זקסבנק, העיתונאי ברוך נאדל פירסם לפני כמה שנים ספרון בהוצאת תרמיל תחת הכותרת פרשת הלוחם יונתן שוכה לתגובה עיר תונאית ממורשת של עמוס קינן. הספר נסב בעיקר סביב אישיותו של אדם שבגד במחתרת. בימים אלה גילה דן מרגלית כי אחד מגיבורי ספר זה הוא ח"כ שמו" אל טולידאנו, שבחוקף עבודתו בשי רות-הידיעות של ההנהגה העביר ידיעות אל הלח"י. על כך הגיב טולידאנו, ואישר: "לא יכולתי להשלים עם העוול שעשו ללח"י העברתי להם את הביוליתין של- גו..."

הסיפור השני בקובץ, מארה מארינאן, עוסק באותה תקופה בחיי מילר; "כשאני מגיה לחלורה לאכול ביר...". הוא ממשיך באוטוביוגרפיה המרתקת הזאת, אליה הוא מצרף חוויות בלתי-מקובלות כמו: "אליאן היתה צעירה, רזה, מושכת, אך היתה גם פלומית-שיעור רקד מעל שפתה העליונה... בעיני ידירי, פגמים אלה אך הסיפור להן שלה... אחד משפע הפגמים של אליאן: שומה ענקית שהיתה על קימור צווארה, לדבריו, שילחבה אותו במיוחד כאשר נישק אותה..."

יש בהנרי מילר רגישות לאומללים, רגישות אותנטית שמוטת סופרים ניתנו בה, רגישות שבה הוא מתאר זונה בעלת רגל מעץ הניצבת במקום קבוע, מדי לילה: "היא היתה רק אישה, שבורה, חבולה, מיכה, יצור המכה בכנפיו בחוסר-אונים אל מול האפלה. היא לא פנתה אל איש, ופחות מכל אלי; היא לא דיברה אל עצמה קול, ולא האל. היא היתה צעע אשר מצא קול, וכאפלה היה נדמה כי הפצע נפתח והוא יצר מביני חלל, שבו הוא יכול לדמם ללא כל חשש מפני ההשפלה...". עולמו של מילר כמו מטולי טלת הנעה בין, "הזהירות לתאוה", ב" לשונו.

ימים שקטים בקלישי היא יצירת מופת שבה מכונסים היפה שבתויתו והמכוער שבעולם הסובב אותו. הספר הוא מחמער לים שמתרגמו בשנים האחרונות לעברית לשון התרגום, מעשה ידי יותם ראובני, נקיה וללא רבב.